

SHIRIN MUSA IS OPRICHTER VAN FEMMES FOR FREEDOM, EEN STICHTING DIE ZICH INZET VOOR VROUWEN DIE TE MAKEN HEBBEN MET HUWELIJKSDWANG, HUWELIJKSGEVANGENSCHAP, GEDWONGEN ACHTERLATING EN POLYGAMIE. MUSA HEEFT HAAR RECHTENSTUDIE TUSSENTIJDEN AFGEBOKEN EN WIL DIE, NAAST HAAR WERK VOOR DE STICHTING, DE KOMENDE JAREN GAAN AFRONDEN.

Shirin Musa: 'Vraag het de migrantenvrouwen!'

Shirin Musa zat gevangen in een huwelijk, omdat haar man niet wilde meewerken aan ontbinding van hun religieuze huwelijk. Dankzij een kort geding kwam ze eruit. Nu zet ze zich met haar stichting Femmes for Freedom in voor andere vrouwen die gedwongen worden te trouwen of getrouwd te blijven, en voor vrouwen die gedwongen in het land van herkomst worden achtergelaten. Spannende tijden: het wetsvoorstel dat huwelijksdwang via het burgerlijk recht moet indammen, lag deze dagen bij de Tweede Kamer.

De laatste weken van de winter. Shirin Musa beleeft spannende tijden: bij de Tweede Kamer ligt het wetsvoorstel voor dat het Nederlands burgerlijk recht moet aanscherpen om huwelijksdwang tegen te gaan. Ze stelde haar vakantie er voor uit, want dit zijn de dingen waar ze met haar stichting Femmes for Freedom voor lééft.

Eerder, in 2012, lobbyde Musa intensief bij de Tweede Kamer toen de strengere strafrechtelijke aanpak van huwelijksdwang aan de orde was. Dankzij haar inbreng blijkt nu uit de wetsgeschiedenis dat onder 'huwelijksdwang' ook huwelijksgevangenschap en gedwongen achterlating moet worden verstaan. Ook wordt het 'knooppunt huwelijksdwang' opgericht waarvoor onder andere Musa had gepleit. Dat knooppunt moet zorgen voor goede begeleiding van slachtoffers die zich bij een ambassade melden. Musa: 'In Engeland heb je de Forced Marriage Unit, die in de wet is verankerd. Als slachtoffers bij de Britse ambas-

sade aankloppen, gaat men meteen aan de slag. Ze krijgen bescherming, worden opgehaald van het vliegtuig; het stokje wordt steeds doorgegeven. Nederland moet de draaiboeken nog maken. Ik merk dat slachtoffers nog steeds niet snel in veiligheid worden gebracht.'

Dat speelde in 2012 en 2013; nu, eerste kwartaal 2014, staan er civielrechtelijke wijzigingen op stapel om huwelijksdwang, kindhuwelijken, nee-nichthuwelijken polygamie en te beteugelen.

Huwelijkse gevangenschap: dat is waar Musa, van Pakistaanse komaf, zelf onder heeft geleden. Haar ex-man weigerde na de burgerlijke echtscheiding mee te werken aan ontbinding van hun religieuze huwelijk. 'Voor de Pakistaanse wet, voor je familie en de Pakistaanse gemeenschap blijf je dan een getrouwde vrouw. Dat was mijn zus ook al overkomen. Haar man verliet haar toen hij zijn Nederlandse paspoort binnen had. Vervolgens trouwde hij in Pakistan een

tweede vrouw en nam die mee naar Nederland. Dat hakt erin, hoor. Tegen mijn vader zei hij dat hij alleen religieus wilde scheiden als hij 2000 euro kreeg, en alle spullen in huis mocht houden. Anders zou hij haar mooie gezicht verminken met zuur. Mijn vader wilde geluk en veiligheid voor zijn dochter, en heeft daarom overal mee ingestemd. Deze gebeurtenissen hebben de familie heel erg geraakt.'

Veel druk

Shirin zelf was van jongs af aan voorbestemd te trouwen met haar neef in Pakistan. 'Op mijn zevende waren we daar op vakantie. Toen werd ik ten huwelijk gevraagd door mijn tante. Kindhuwelijken, huwelijksdwang, die begrippen horen bij elkaar. Mijn vader zei: nee, ze is nog te klein. Mijn hele jeugd werd er heel veel druk op mijn ouders uitgeoefend. Dat mijn vader niet meewerkte werd hem niet in dank afgenomen. Op mijn negentiende verzamel-

Tweet

Shirin Musa@ShirinMusa – Mar 20
Debat wetsvoorstel tegengaan
#huwelijksdwang zit erop. Nu lun-
chen met team @femmes4freedom
en na de lunch aangifte doen tegen
Wilders.

de ik al mijn moed en ben ik met mijn vader gaan praten. Hij toonde begrip dat ik niet met mijn neef wilde trouwen, maar had er ook moeite mee. Hoe moest hij dat aan de familie vertellen? Er heeft zich bij mijn ouders een heel emancipatieproces afgespeeld.'

Stel dat haar ouders wél hadden ingestemd, en haar hadden gedwongen. Hoe zou Musa zich hebben opgesteld? 'Een aangifte tegen je eigen ouders, dat doe je niet snel. Dat is een groot probleem. En de bewijslast ook. Hoe toon je aan dat een handtekening onder een huwelijksakte is afgedwongen? En wie heeft dat dan gedaan? Er komt een heel collectief apparaat bij kijken: emotie, cultuur, de gemeenschap.'

Maar toch vindt Musa niet dat strafbaarstelling zinloos is. 'Verkrachting binnen het huwelijk is ook moeilijk te bewijzen. Het gaat erom dat er een wettelijke norm is. De wetgever stelt een grens die

'Een aangifte tegen je eigen ouders, dat doe je niet snel.'

symbolisch is, maar toch ook goed voor de positie van potentiële slachtoffers: je mag niet uithuwelijken.'

Musa mag haar ouders dankbaar zijn dat ze de druk weerstonden, en dat is ze ook. Te meer omdat ze vervolgens trouwde met een man die haar ouders helemaal niet zagen zitten, en haar ouders ook dat accepteerden. Maar het was een ongelukkig huwelijk. Musa: 'Als je dag in dag uit hoort dat je niet goed genoeg bent, en je hebt nooit eerder een vriendje gehad, en je cultuur zegt dat je moet incasseren, dan kun je geen kant op. Toch wilde ik in het huwelijk blijven, ik had er een breuk met mijn ouders voor geriskeerd. Dus ik was toch heel verdrietig toen hij wilde scheiden.' Voor de wet

dan - want aan een scheiding voor de sharia wilde haar ex niet meewerken.

En zo wilde de ironie dat het vrijgevochten meisje alsnog in huwelijksgevangenschap terecht kwam. Musa kreeg haar echtscheiding uiteindelijk toch rond door, als eerste vrouw in Nederland, via een kort geding haar ex te dwingen mee te werken aan de religieuze scheiding. Rechtsgrond: onrechtmatige daad.

Boek 1

Als het op die manier lukt, waarom wilde Musa er dan in Boek 1 BW een regeling voor opnemen? Femmes for Freedom bepleitte dat bij ontbinding van een Nederlands burgerlijk huwelijk, het huwelijk naar het recht van een ander land tussen dezelfde personen ook ontbonden moet worden. 'Met een actie uit onrechtmatige daad los je niet alle zaken op. Bij mij lukte het omdat mijn ex-man en ik in Nederland waren, maar als partijen in het buitenland zijn getrouwd moet het huwelijk vaak in het buitenland worden ontbonden. Marokkaans familierecht erkent nu buitenlandse echtscheidingen als die aan bepaalde voorwaarden voldoen, en in Turkije is het ook geen probleem. Voor alle andere islam-georiënteerde landen is er niets. Niet alleen de rechtspositie van vrouwen is er dramatisch, maar ook de rechtspraktijk: mannen kunnen voor hen gunstige vonnissen kopen, het is

voor vrouwen onveilig, en als er al een Nederlandse ambassade is, moet je nog maar zien er binnen te komen. En lukt dat wel, dan worden de deze vrouwen niet goed geholpen.'

Musa besprak haar wens buitenlandse scheidingen via het BW af te dwingen een paar maanden geleden met staatssecretaris Teeven. 'Hij zei dat het moeilijk was: we kunnen niet treden in vreemd religieus of familierecht. Maar hij kon wel iets betekenen in de financiële ondersteuning van vrouwen die de kosten van twee keer scheiden moeten dragen. Zijn ambtenaren zouden daarover nog contact met mij opnemen.' Ook de Kamerleden bij wie Musa voor aanpassing van het BW op dit punt pleitte na-

men het niet over. Nu is het Musa wel duidelijk dat er verdragen nodig zullen zijn om erkenning van Nederlandse echtscheidingen in de betrokken landen te bewerkstelligen. 'We moeten de dialoog openen met landen als Iran, waar vrouwen geen paspoort kunnen aanvragen zonder hun man. En met Pakistan, waar de rechter zegt dat de vrouw de plicht heeft de man te gehoorzamen. Artikel 1 Grondwet geldt voor ons niet.'

Linkse juristen

Is Musa niet bang dat ze stigmatisering van moslims in de hand werkt, door dat gehamer op de achterstelling van vrouwen in sommige culturen? 'Met dat argument komen alleen blanke juristen. Vraag het aan de migrantenvrouwen! Het is de blanke, linkse groep die het over xenofobie heeft.' Dat klinkt alsof ze het moet hebben van rechts - met het mogelijke risico dat het onderwerp wordt gekaapt voor de aan die zijde levende wens de immigratie zo veel mogelijk te beperken. Musa: 'De maatregelen worden deels ook wel genomen om immigratie tegen te gaan, om meer huwelijken binnen Nederland te bevorderen. Migratie levert ook problemen, uitdagingen op. Het is bevrijdend en emanciperend, maar het geeft ook juridisch complexe situaties. Maar volgens mij hebben we het probleem wel goed neergezet. Doordat ik het als moslimvrouw benoem, pak ik het ook van populistisch rechts af.'

Aan de vrees bij veel linkse politici om zich met het onderwerp te associëren ergert Musa zich vreselijk. 'Dan laat je grote groepen in de steek. Het Marokkaanse familierecht is het modernste, maar als een vrouw in Marokko seks buiten het huwelijk heeft, kan ze worden vervolgd. Huwelijksdwang en huwelijksgevangenschap komt in alle religieuze culturen voor, maar die ongelijkheid en vervolging is specifiek voor moslimlanden. Wij moeten bevechten wat de blanke vrouw bevochten heeft. Bij ons moet dat letterlijk met bloed, zweet en tranen. Het is niet te vergelijken met de feministische golf in Nederland, door die twee dimensies: het Nederlandse recht, en de impact van het vreemde recht op ons leven. Wie op dit punt de nuance zoekt, begrijp ik niet. Dat mag gewoon niet.'

Neef-nichthuwelijk

Dus is Musa voorstander van het verbod op neef-nichthuwelijken, zoals opgenomen in het bij het parlement voorliggende wetsvoorstel tot aanpassing van het BW om huwelijksdwang tegen te gaan. 'Veel mensen vinden het in strijd met de mensenrechten om dat te verbieden. Maar dwanghuwelijken vinden vaak in de familiesfeer plaats. En het kan ook nog eens ziekte en genetische gebreken veroorzaken.'

Anderzijds: niet elk huwelijk in de familiesfeer is toch een dwanghuwelijk? 'De oplossing daarvoor in het wetsvoorstel is dat neven en nichten wel mogen trouwen als ze van tevoren een verklaring af

'Doordat ik het als moslimvrouw benoem, pak ik het ook van populistisch rechts af.'

leggen dat ze dat vrijwillig doen. Al kun je je afvragen of die verklaring dan ook echt vrijwillig wordt afgelegd...' En verwacht ze niet dat het voor de aanstaande echtgenoten uit het buitenland lastig zal worden om Nederland binnen te komen om die verklaring af te leggen? 'Dat weet ik niet, zulke dingen moeten nog worden uitgewerkt.'

Minder positief is Musa over de verhoging van de leeftijdsgrens voor bruiden uit het buitenland die telkens weer aan de orde komt: 'Ik weet niet of dat iets oplost. Ik denk het niet.' En ze is – uiteindelijk – niet blij met de in het wetsvoorstel opgenomen absolute onmogelijkheid om onder de achttien te trouwen. 'Eerst waren we ervoor, want je wilt kindhuwelijken tegengaan. Maar in noodsituaties kan een huwelijk onder de achttien soms uitkomst bieden. Bijvoorbeeld als de ouders alleen bereid zijn af te zien van eerge relateerd geweld als het meisje trouwt met haar vriendje. Als een burgerlijk huwelijk niet mogelijk is, zal dat meisje een informeel huwelijk sluiten, dus alleen volgens de sharia. Informele huwelijken wil je voorkomen, want dan heeft het meisje een zwakke positie. Dus voor dat soort situaties zou ik de mogelijkheid van een burgerlijk huwelijk onder de achttien toch willen behouden.'

Op 20 maart, de laatste winterdag, is het debat in de Tweede Kamer over het wetsvoorstel. Musa zit natuurlijk met haar collega's op de publieke tribune. Veel van haar gedachten zijn terug te horen in het debat. Kamerleden Jan de Wit van de SP, Marith Rebel van de PvdA, Gert-Jan Segers van de ChristenUnie, Foort van Oosten van de VVD: ze verwijzen allemaal naar Musa en haar stichting om hun woorden kracht bij te zetten.

Een dag later praten we na over het debat. 'Het was een feest, in die zin dat je kon merken dat ze onze voorstellen goed hadden bestudeerd. Jammer dat ons voorstel voor een bepaling in Boek 1 over de verplichte beëindiging van het religieuze huwelijk niet is overgenomen.

Maar de staatssecretaris heeft wel toegezegd het onderwerp internationaal te zullen agenderen, dat was voor ons heel belangrijk. En Teeven heeft toegezegd dat er meer aan deskundigheidsbevordering zal worden gedaan bij politie en OM, zodat ze het probleem beter herkennen en vrouwen gemakkelijker aangifte kunnen doen. De ministeries van SZW en Justitie gaan samenwerken om informele huwelijken tegen te gaan. En dankzij Jan de Wit van de SP gaat men rechters en advocaten onder de aandacht brengen dat bij echtscheidingsprocedures als nevenvoorziening kan worden opgenomen dat de man moet meewerken aan ontbinding van het religieuze huwelijk. Superbelangrijk.'

De dag van het debat was ook die van de eerste commotie rond de uitspraken van Geert Wilders over 'minder Marokkanen'. Musa: 'Ik had nooit zo'n moeite met de PVV, ik vond het ook goed voor de emancipatie. Ik zag in mijn omgeving dat men de schouders erover ophaalde. Maar nu krijgt het de vorm van een hetze en haatzaaien.'

Wat er uit de stemming in de Tweede Kamer over huwelijksdwang komt, dat weet Musa op dat moment nog niet. Maar de lente is begonnen en ze kan eindelijk even met vakantie.

Wetsvoorstel tegengaan huwelijksdwang

Het voorstel Wet tegengaan huwelijksdwang omvat onder meer:

- Afschaffing van de huidige mogelijkheid dat minderjarigen onder bepaalde voorwaarden in Nederland in het huwelijk kunnen treden;
- Huwelijksverbod voor verwanten in de derde en vierde graad, tenzij zij een beëdigde verklaring afleggen bij de burgerlijke stand dat zij vrije toestemming geven;
- Verruiming van de gronden een huwelijk nietig te verklaren;
- Bevoegdheid voor het Openbaar Ministerie om een voorgenomen gedwongen huwelijk te stuiten;
- Verdere beperking van de mogelijkheid van erkenning van in het buitenland gesloten polygame huwelijken. Als een vreemdeling na vestiging in Nederland een polygaam huwelijk in het buitenland sluit, zal dat niet worden erkend. Ook vormt dat huwelijk geen grond voor toelating van de huwelijkspartner.

Het voorstel werd op 20 maart in de Tweede Kamer behandeld. Er was steun voor de aan het wetsvoorstel ten grondslag liggende gedachten, maar er werden veel vraagtekens geplaatst bij de effectiviteit ervan. Bij het ter perse gaan van dit blad stond de stemming over het voorstel gepland voor 25 maart. Kamerstukken 33488.